

Rekenkamer Achtkarspelen

De raad van de gemeente Achtkarspelen

Afdeling : GRIF
Behandeld door : R. de Vries-Mulder
Doorkiesnummer : (0511) 548698
E-mail : r.devries@achtkarspelen.nl

Kenmerk

Zaak- en stuknummer: 2026070719368/26ZG043582 -

Bijlage

Onderwerp

Rekenkamerbrief DoeMee-onderzoek Vereniging van Rekenkamers naar onderbesteding

Buitenpost, 25 augustus 2026

Geachte raadsleden,

Met deze brief informeert de rekenkamer u over de resultaten, constatering en adviezen die voortkomen uit het DoeMee-onderzoek naar onderbesteding. Aan dat onderzoek van de landelijke Vereniging van Rekenkamers deden 110 gemeentelijke rekenkamers van 138 gemeenten mee. Onze deelname aan dit project vermeldde we al in ons onderzoeksprogramma.

Met onze landelijke vereniging vonden wij onderbesteding een relevant onderwerp voor onderzoek. Onderbesteding is een probleem, zeker voor gemeenteraden, want onderbesteding beperkt wat er binnen de financiële mogelijkheden van de gemeente in een jaar gerealiseerd kan worden. Overgebleven middelen kunt u niet meer uitgeven, omdat het jaar voorbij is; terwijl er mogelijk wel behoefte is aan extra middelen op bepaalde beleidsterreinen. Het probleem wordt nog groter, als jaarlijks sprake is van onderbesteding en als het gaat om aanzienlijke bedragen. Onderbesteding kan duiden op niet realistisch begroten, het niet uitvoeren van activiteiten of het te laat in het jaar beschikbaar komen van extra Rijksmiddelen.

De hoofdvraag die in het landelijke DoeMee-onderzoek centraal stond, luidt: *Geeft de wijze waarop wordt begroot, de volksvertegenwoordigers een goed inzicht in de baten en lasten en kan dit worden verbeterd?*

De onderzoekers hebben in kaart gebracht of er sprake was van onderbesteding, wat de omvang daarvan was, op welke terreinen onderbesteding voorkwam, of daar een verklaring voor te geven was en wat de regels zijn voor het rapporteren over onderbesteding. In deze brief leest u de belangrijkste constatering en adviezen die van toepassing zijn op Achtkarspelen. De adviezen

bevatten handvatten die u kunt gebruiken om grip te krijgen op onderbesteding wanneer u dit signaleert, bijvoorbeeld bij begrotingswijzigingen en het behandelen van de kadernota en de begroting.

In deze brief leest u eerst de constatering, gevolgd door de adviezen aan u als raad. Deze constatering en adviezen zijn gebaseerd op het overkoepelende onderzoek waarin de resultaten van alle gemeenten zijn bekeken en op de uitkomsten van het onderzoek dat specifiek voor Achtkarspelen is gedaan. Na de constatering en adviezen bespreken we kort het fenomeen onderbesteding, gevolgd door de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek voor Achtkarspelen. Bent u geïnteresseerd in het overkoepelende onderzoek en de bijbehorende uitkomsten dan kunt u dat rapport [hier](#) vinden.

Omdat dit een rekenkamerbrief is met uitsluitend adviezen die kunnen dienen als handvat bij uw werk als gemeenteraadslid en de rekenkamer geen officiële aanbevelingen doet, hoeft u hier geen raadsbesluit over te nemen.

Indien u het prettig en nuttig vindt, is de rekenkamer graag bereid dit onderzoek nader aan u toe te lichten en eventuele vragen te beantwoorden, nadat u de brief heeft besproken in de controlecommissie.

Met vriendelijke groet,

Namens de rekenkamer

Hanneke Vervoort
Voorzitter

Constateringen en adviezen aan de raad

Voor dit onderzoek zijn de gegevens van de boekjaren 2017 tot en met 2024 geanalyseerd. Hieronder vindt u de constateringen die op onze gemeente van toepassing zijn. In onze gemeente was in zeven van de acht jaren sprake van positieve financiële resultaten bij de jaarrekening. Die resultaten waren in acht jaren ook beter dan in de laatst gewijzigde begroting werd verwacht.

Constateringen

1. Extra bijdragen uit het gemeentefonds verklaren veel van de meevallers in de baten. Vaak komt dit geld pas in de loop van het jaar beschikbaar, te laat om het nog te besteden.
2. Naast het gemeentefonds zijn ook andere rijksmiddelen belangrijke verklaringen voor onderbesteding. Uit het onderzoek blijkt dat de opvang van Oekraïners onderbesteding oplevert. In onze gemeente bleef per saldo geld over van de ontvangen middelen.
3. Een generieke verklaring voor onderbesteding is zogeheten planningsoptimisme, waardoor het niet lukt om de geplande lasten daadwerkelijk te besteden. Bij onze gemeente zien we deze tendens niet op totaalniveau. De lasten in de gewijzigde begroting vóór inzet van de reserves in vergelijking met de jaarrekening laten een divers beeld zien waarbij in vier jaar hogere en in vier jaar lagere lasten zijn verantwoord.
4. De onderbezetting van de ambtelijke organisatie leidt ook tot onderbesteding. In onze gemeente (werkmaatschappij) was de gemiddelde onderbezetting (bezetting exclusief inhuur) in 2024 19% van de formatie. Deze onderbesteding kan volgens de ambtelijke weder-hoorreactie worden verklaard door de ontvlechting van de werkmaatschappij die in 2024 is vormgegeven en de daarbij horende onzekerheid.
5. De inhuur van extern personeel overschrijdt in de regel (in vijf van acht jaren) de begrote bedragen. Een onderbezetting van vast eigen personeel wordt vaak ingevuld met inhuur van extern personeel om de afgesproken werkzaamheden uit te kunnen voeren.
6. Uit het landelijk onderzoek blijkt dat in de begroting vaak sprake is van overschatting van de lasten voor afschrijvingen. Overschatting van afschrijvingen is een signaal dat er vertragingen zijn bij de investeringen in kapitaalgoederen. In onze gemeente zien we dit beeld ook in 2021 tot en met 2024. Uitzondering is het jaar 2020: toen verkocht de gemeente aandelen Eneco.
7. Uit het onderzoek blijkt ook dat ontvangen en betaalde rente een rol spelen bij onderbesteding. Rentelasten zijn regelmatig lager dan begroot en rentebaten nemen vanaf 2022 juist toe. Dat laatste komt mede door het stijgen van de markrente en door de nog onbestede rijksmiddelen ('meer geld op de bank').
8. Tot slot blijkt uit het landelijk onderzoek een onderschatting van belastingen anders dan OZB. Bij onze gemeente is dat patroon minder significant. Daarnaast laten de landelijke bevindingen zien dat huuropbrengsten en leges vaak pessimistisch worden ingeschat. Dit komt overeen met de resultaten voor de gemeente Achtkarspelen. In 2024 bedragen de huuropbrengsten 1% van de totale begroting.

Beantwoording van de hoofdvraag

Het DoeMee-onderzoek laat in zijn algemeenheid zien dat de huidige wijze van begroten volksvertegenwoordigers onvoldoende inzicht geeft in de werkelijke baten en lasten. Grote en structurele verschillen tussen begroting, tussentijdse bijstellingen en jaarrekening maken het moeilijk om tijdig en inhoudelijk te sturen. Oorzaken zijn onder meer conservatieve batenramingen, planningsoptimisme bij investeringen en beperkte transparantie over kosten-soorten en reserves.

Tegelijkertijd toont het onderzoek in zijn algemeenheid aan dat dit inzicht kan worden verbeterd, onder andere door realistische ramingen, het explicieter presenteren van personeels- en kapitaallasten en door kritischer om te gaan met tussentijdse begrotingswijzigingen.

Adviezen aan de raad

U als raad kunt de besteding van middelen in de begroting bijsturen. De rekenkamer geeft adviezen om meer grip te krijgen op onderbesteding. In het landelijke rapport staan ook adviezen voor andere partijen (provincies, waterschappen, databasebeheerders en de wetgever) om de informatievoorziening rondom begrotingen en rekeningen te verbeteren. Uiteindelijk dragen die adviezen ook bij aan het goed kunnen invullen van uw rol om middelen toe te wijzen aan de maatschappelijke doelen die u in de gemeente wilt bereiken. Via uw netwerk en de activiteiten van het college van B&W richting organisaties als de VNG kunt u die adviezen ook ondersteunen.

Gelet op de constatering geeft de rekenkamer u de volgende adviezen:

1. Vraag bij elke begrotingswijziging (die extra lasten voor het lopende jaar betreft) of er voldoende ambtelijke capaciteit is om de beoogde activiteiten voor te bereiden en uit te voeren. Vraag ook of de betrokken externe partijen voldoende capaciteit hebben voor de uitvoering. Soms is het nodig om tussentijds een nieuw project te autoriseren; bij twijfel kunnen de financiële en personele gevolgen beter in het volgende begrotingsjaar vallen. Vuistregel: na de zomer nog extra lasten honoreren levert een hoog risico op onderbesteding op, want dat geld kan vaak niet meer in het lopende jaar worden besteed.
2. Bespreek bij elk signaal van extra baten of die baten nog in het lopende jaar in te zetten zijn. Weeg af of een bestemmingsreserve gericht op besteding in het volgende jaar niet een betere oplossing is. Het geld blijft daarmee zichtbaar binnen het eigen vermogen. De raad behoudt de budgettaire regie door expliciet een bestemming aan de middelen te geven.
3. Maak bij de behandeling van de kadernota en de begroting een expliciet besprekspunt van de trend van de eigen baten uit belastingen, leges en huren. Hier is in zijn algemeenheid vaak sprake van onderschatting van de opbrengsten. Het is daarom belangrijk om scherp te zijn of dit ook voor Achtkarspelen geldt.
4. Vraag het college om een vergelijking tussen begroting en rekening van de belangrijkste kostensoorten op hoofdlijnen (dit wordt niet standaard in de begroting en rekening vermeld). Kijk kritisch naar de ontwikkelingen bij de lasten voor eigen personeel en inhuur, afschrijvingen in plaats van kapitaallasten, belastingen en leges exclusief de OZB, rentelasten en -baten. Doel hiervan is om een beeld te krijgen van eventuele onderbesteding.
5. Vraag het college om in de paragraaf bedrijfsvoering te rapporteren over de personeelsformatie, de gemiddelde bezetting in het jaar en het ziekteverzuim. Doel hiervan is om een beeld te krijgen van onderbezetting en de daaruit voortvloeiende knelpunten voor de taakuitvoering.

Onderbesteding: wat is het?

De gemeenteraad besluit bij de begrotingsbehandeling over de te bereiken doelen en welke middelen hij daarvoor beschikbaar stelt. Gedurende het jaar kan de gemeenteraad de begroting wijzigen, bijvoorbeeld om nieuwe doelen te realiseren of om bij te sturen wanneer middelen anders uitvallen dan verwacht.

Een begroting is een plan waarin middelen worden ingezet om vooraf vastgestelde doelen en resultaten te bereiken. Dat betekent dat er altijd afwijkingen aan het eind van het jaar zullen zijn.

Er zijn voor dit onderzoek drie vormen van onderbesteding onderscheiden:

1. Minder productie, dienstverlening, subsidieverstreking of projecten realiseren dan gepland waardoor lagere lasten in een begrotingsjaar ontstaan.
2. Het niet volledig gebruiken van toegekende middelen voor productie, dienstverlening, subsidieverstreking of projecten terwijl die taken wel zijn gerealiseerd. Met andere woorden: het werk kon goedkoper worden gedaan.
3. Het niet volledig (kunnen) benutten van begrote of gedurende het jaar beschikbaar gekomen baten om de beoogde productie, dienstverlening, subsidieverstreking of projecten tot stand te brengen.

Onderbesteding gaat daarmee niet alleen om minder middelen besteden dan gepland, maar ook om meer opbrengsten dan verwacht. Gemeenten zijn voor hun opbrengsten in hoge mate afhankelijk van het Rijk. Dus als het Rijk aan de knoppen draait, dan heeft dat directe gevolgen voor gemeenten. Ook opbrengsten waarvoor de gemeente geld van anderen dan het Rijk krijgt, kunnen afwijken van de verwachting.

Uit eerdere onderzoeken naar onderbesteding (zie par. 12.1 van het algemene rapport) zijn een aantal factoren af te leiden die onderbesteding kunnen verklaren. We noemen die hieronder kort.

- a) Planningsoptimisme: denken dat het lukt om een bepaalde taak uit te voeren zonder voldoende rekening te houden met vertraging in doorlooptijden van besluitvorming.
- b) Capaciteit, zowel ambtelijk als bij feitelijke uitvoerders: er zijn te weinig mensen om alle geplande taken uit te voeren.
- c) Tijd, dat wil zeggen moment van beschikbaar komen van middelen: het gebeurt vaak dat in de laatste maanden van het jaar (december zelfs) extra middelen beschikbaar komen. Die kunnen meestal pas in het volgende begrotingsjaar worden uitgegeven.
- d) De raming in de begroting is niet goed. Dat zegt iets over interne processen binnen de gemeente.

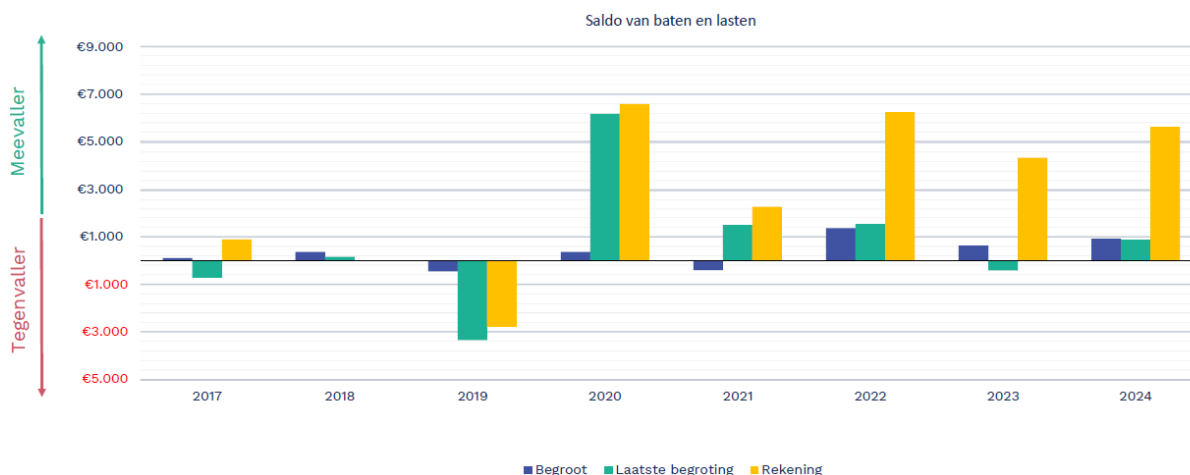
Hieronder gaan we nader in op de bevindingen voor Achtkarspelen, waarbij we soms teruggrijpen op deze vier algemene verklaringen voor onderbesteding.

Bevindingen nader bekeken

De bevindingen zijn gebaseerd op het landelijk beschikbare materiaal. Voor onze gemeente zijn alle gegevens van de begroting en de rekening beschikbaar.

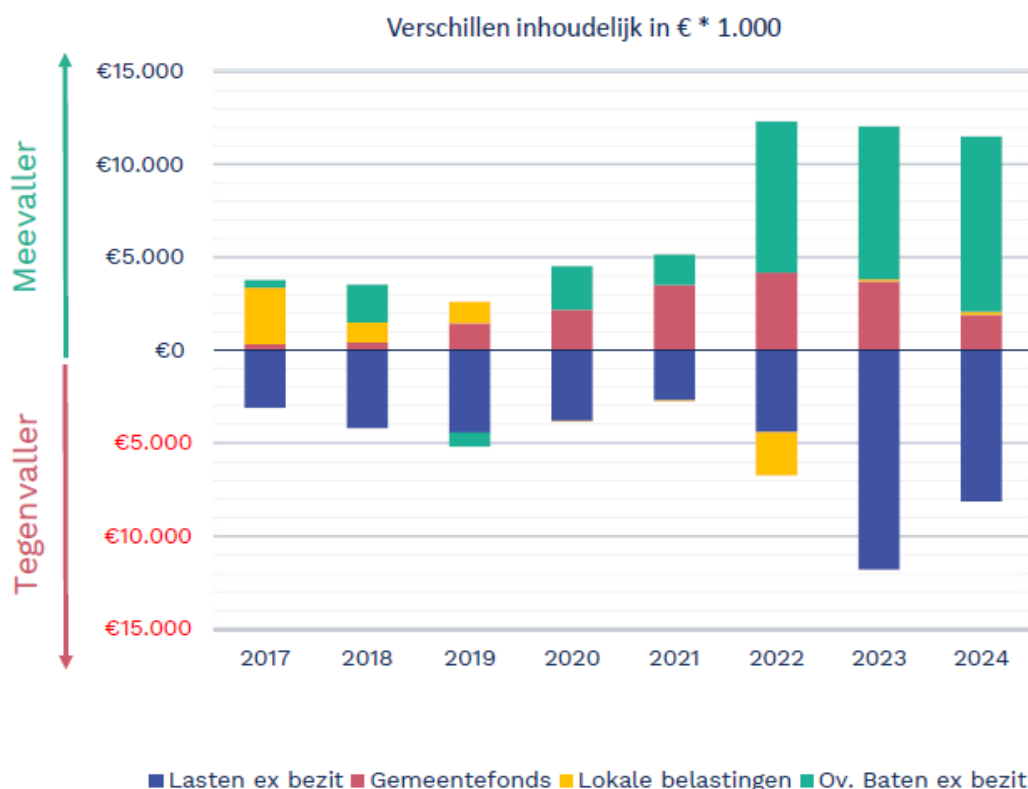
Totaalbeeld

Onderstaand figuur laat het verschil zien tussen begroting en realisatie voor de jaren die zijn meegenomen in het onderzoek.

Uit de figuur blijkt een positief rekeningresultaat in 2017 en 2020 tot en met 2024. In zowel de begroting voor wijziging, de begroting na wijziging en de rekening zijn positieve resultaten vanaf 2020 zichtbaar. Wat opvalt is dat het rekeningresultaat met uitzondering van 2018 in alle jaren hoger was dan verwacht in de begroting.

In onderstaand figuur zien we dat de meevallers met name afkomstig zijn uit hogere baten en het gemeentefonds. Bij de hoger dan verwachte ontvangen baten zijn ook hogere lasten gekoppeld. In de onderstaande grafiek wordt met 'bezit' bedoeld grond en overig bezit.

Beelden afdeling financiën en de controlecommissie van de gemeenteraad

Als onderdeel van het onderzoek heeft de rekenkamer zelf gesprekken gevoerd met de ambtelijke organisatie, specifiek afdeling financiën en de controlecommissie van de gemeenteraad. In deze paragraaf wordt toegelicht welke informatie daar is opgehaald gelet op de constatering van de externe onderzoekers.

Ambtelijke bespreking met afdeling financiën

Onderbesteding zit volgens de afdeling financiën in verschillende onderdelen waaronder extra bijdragen uit het gemeentefonds. Dit ligt in lijn met de conclusie van de externe onderzoekers. Ook wordt genoemd het uitstellen van investeringen en voortgang van projecten, waarbij de planning in de tijd soms te optimistisch is uiteengezet. Door een ambtelijk onderzoek naar de kapitaallasten wordt inmiddels realistischer begroot. Ook wordt de onderbezetting van de ambtelijke organisatie genoemd als oorzaak van onderbesteding. Tot slot zijn er afwijkingen tussen de rekening en de begroting bij de lasten voor de Wmo. Er is opnieuw gekeken wat de verwachte lasten zijn, om realistischer te begroten. Informatie over het Sociaal Domein wordt gedeeld via een monitor.

Interview controlecommissie raad

De raad ervaart te late signalering van onderbesteding, die grotendeels veroorzaakt wordt door zaken die landelijk georganiseerd zijn. Onderbesteding wordt door de ambtelijke organisatie niet altijd goed inzichtelijk gemaakt. De raad zou graag eerder in het jaar worden geïnformeerd over extra bijdragen van het Rijk zodat deze middelen nog kunnen worden ingezet. De raad ervaart wel dat de organisatie actief bezig is met inzicht te verschaffen waar de onderbestedingen zitten. Ook is er sprake van onderbesteding door onderbezetting van personeel. De raad heeft onvoldoende actuele informatie over de personeelsbezetting. Ook merkt de raad op dat er onvoldoende ambtelijke capaciteit is om aanvullende onderzoeken n.a.v. vragen van de raad.

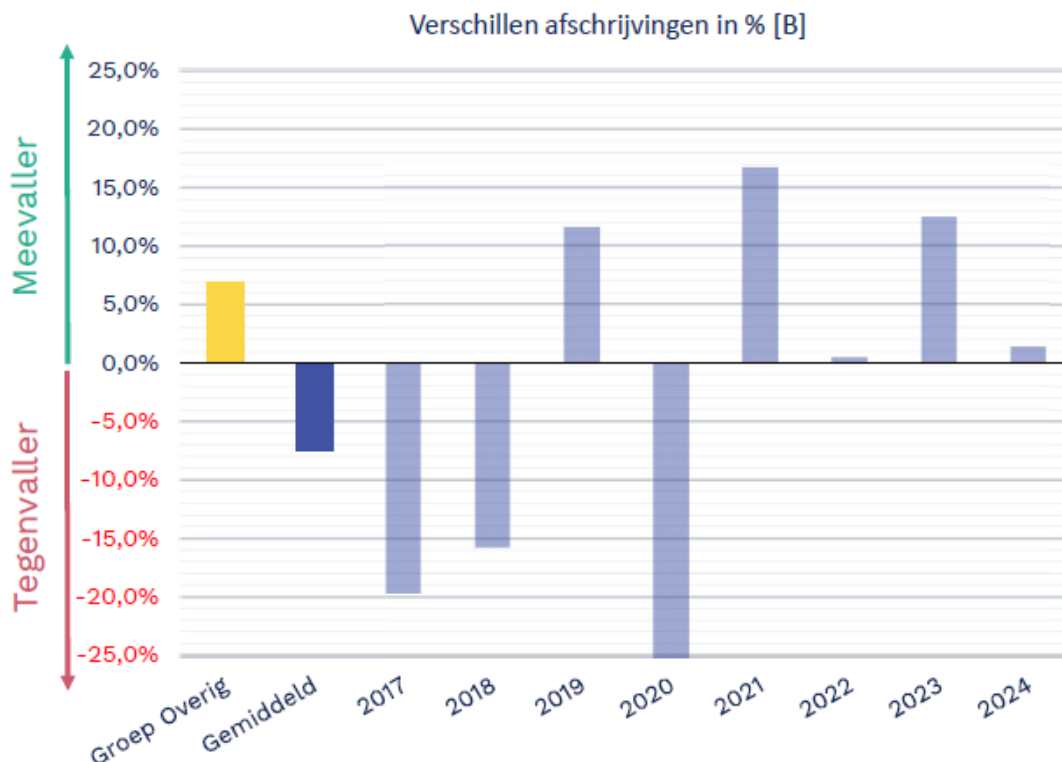
Op het gebied van investeringen geeft men aan dat de raad na gerealiseerde verbeteringen in de begroting en rapportage een beter beeld heeft van de voortgang van investeringen. Samenvattend is er behoefte aan tijdige informatie over onderbesteding die mogelijk leidt tot handelingsperspectief van de raad.

Hierna gaan we nader in op de belangrijkste verklaringen voor onderbesteding zoals uit de gegevens van Achtkarspelen is gebleken.

Doorlooptijden

Vanuit het landelijke onderzoek blijkt dat doorlooptijden vaak langer zijn dan het gemeentebestuur vooraf denkt of hoopt. Het duidelijkst komt dat tot uitdrukking in planvorming rond wegen en woningbouw. Maar ook voor een subsidieregeling of inkoop van diensten is na besluitvorming meestal nog doorlooptijd aan de orde. Denk aan het inrichten van een subsidieproces, het behandelproces van de aanvraag of een noodzakelijke inkoopprocedure. Wanneer daarbij in de besluitvorming onvoldoende rekening mee wordt gehouden, kunnen middelen niet worden besteed op het geplande moment. De duidelijkste aanwijzing voor vertraging door doorlooptijden zijn achterblijvende afschrijvingen ten opzichte van de begroting. Het gaat hier onder andere om wegen, schoolgebouwen, sportcomplexen, wijk- of dorpscentra en rioleringen.

De figuur hieronder laat zien dat voor onze gemeente in 2019 en 2021 t/m 2024 minder afschrijvingen zijn verantwoord dan begroot. In de vergelijkingsgroep van landelijke gemeenten zien we een gemiddeld percentage van 7%. Bij onze gemeente is het gemiddelde niet representatief door de verkoop van aandelen Eneco in 2020.

Capaciteit

Bij de samenwerking van de Werkmaatschappij 8KTD zat jarenlang het grootste deel (2024: 509 fte) van het ambtelijk personeel in de gezamenlijke werkmaatschappij. Alleen een beperkt deel (afdeling beheer in 2024: 89 fte) bleef rechtstreeks in dienst van gemeente Achtkarspelen. Per 1 januari 2025 zijn Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel weer als twee zelfstandige gemeentelijke organisaties verder gegaan. Het personeel dat vroeger in de Werkmaatschappij 8KTD zat, is toen in hoofdzaak “ingevlochten” in de twee gemeenten.

Uit de enquêtegegevens blijkt voor onze gemeente dat de gemiddelde bezetting (inclusief inhuur) in 2024 van de formatie op ongeveer 111,0% ligt voor de Werkmaatschappij en 124,1% bij Achtkarspelen.

Capaciteit Werkmaatschappij

De totale begroting voor de werkmaatschappij bedroeg in 2024 € 42,4 miljoen. De rekening bedroeg in 2024 € 55,6 miljoen. 90% van deze lasten heeft betrekking op personeelskosten. Wel worden door krapte op de arbeidsmarkt vacatures moeilijk ingevuld en staan deze ook langer open. Als gevolg hiervan moet er vaker worden voorzien in externe inhuur. Daarnaast zorgt ziekteverzuim voor verlies aan capaciteit.

Landelijk zien we dat gemiddeld over de jaren 2017-2024 8% meer wordt besteed dan begroot. Het is gebruikelijk dat een gemeente bij de begroting nog niet de hele loonontwikkeling kent omdat loononderhandelingen ook een rol spelen. Daarmee is een lichte overschrijding (tot 5%) van de personeelslasten gebruikelijk.

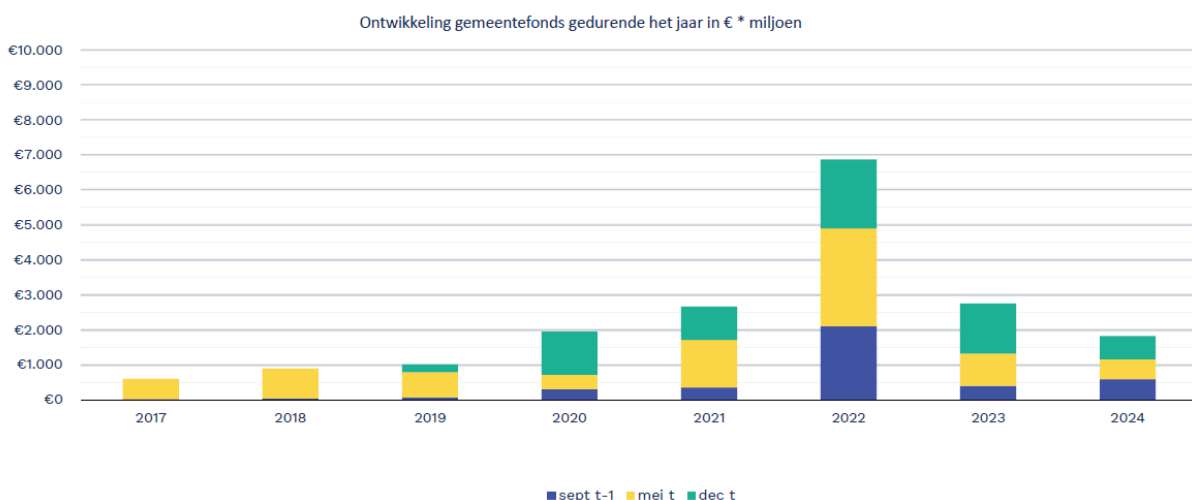
Capaciteit Achtkarspelen

De onderstaande figuur bevat uitsluitend de gegevens van de afdeling Beheer (89 fte) van de gemeente Achtkarspelen en toont het verschil tussen begroting en realisatie, uitgesplitst naar eigen personeel en inhuur.

Moment van beschikbaarheid van middelen

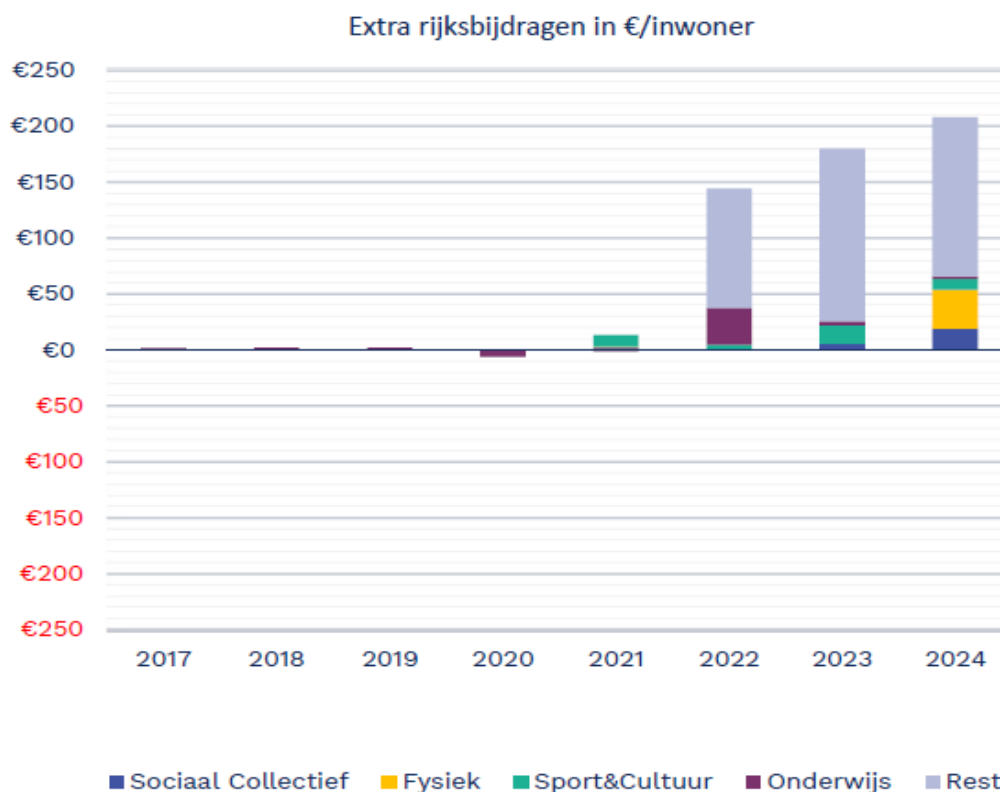
Het onderzoek laat zien dat het de praktijk is dat elk jaar in alle gemeenten nog wijzigingen op het gemeentefonds plaatsvinden tijdens het begrotingsjaar. Vooral 2022 was een jaar met zeer grote afwijkingen.

Zoals gezegd is het te laat beschikbaar komen van middelen een belangrijke oorzaak voor onderbesteding. Middelen die de gemeente na de zomer krijgt, kunnen meestal niet meer volledig

worden ingezet. Het duidelijkste voorbeeld hiervan was het geld voor de energietoeslag dat in 2022 was toegevoegd aan de middelen van het gemeentefonds. Die middelen mochten pas na vaststellen van landelijke wetgeving vanaf oktober 2023 worden ingezet. In 2022 ontstond daarvoor dus in alle gemeenten onderbesteding, ook hier in Achtkarspelen.

De figuur hierna geeft een overzicht van bijdragen die via meer recente specifieke uitkeringen (SPUK's) worden ontvangen.

Kwaliteit van de begrotingsraming

Een andere regelmatig terugkerende oorzaak van onderbesteding zit in voorzichtig begroten door het gemeentebestuur op baten en lasten waar eigen keuzes een belangrijke rol spelen. Bij lasten gaat het dan om liever wat hogere lasten inschatten dan tegenvallers rapporteren. Bij de baten gaat het dan om liever wat lagere baten inschatten dan aan het eind van het jaar een tegenvaller melden.

Oekraïne-gelden

Vrijwel alle gemeenten hebben vanaf 2022 Oekraïners opgevangen. Ze kregen daarvoor extra geld van het Rijk dat in onze gemeente bij programma Veiligheid is verantwoord. Hoeveel mensen daar een beroep op doen, is vooraf vrijwel onvoorspelbaar ook voor het gemeentebestuur. De gemeente verwerkt de ontvangen voorlopige beschikking 2026 budgetneutraal in de begroting. Daarbij worden de aanvullende middelen voor de opvang van Oekraïense ontheemden incidenteel geraamd, omdat deze middelen naar hun aard tijdelijk zijn en geen structureel karakter hebben.

Belastingen, leges en huren

Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de inschatting van baten uit OZB, overige belastingen, leges en huuropbrengsten. Het onderzoek laat zien dat gemeenten hier voorzichtig begroten, dus de baten vaak lager inschatten dan uiteindelijk bij de jaarrekening blijkt. Bij onze gemeente zien we geen significante onderbestedingen bij belastingen.

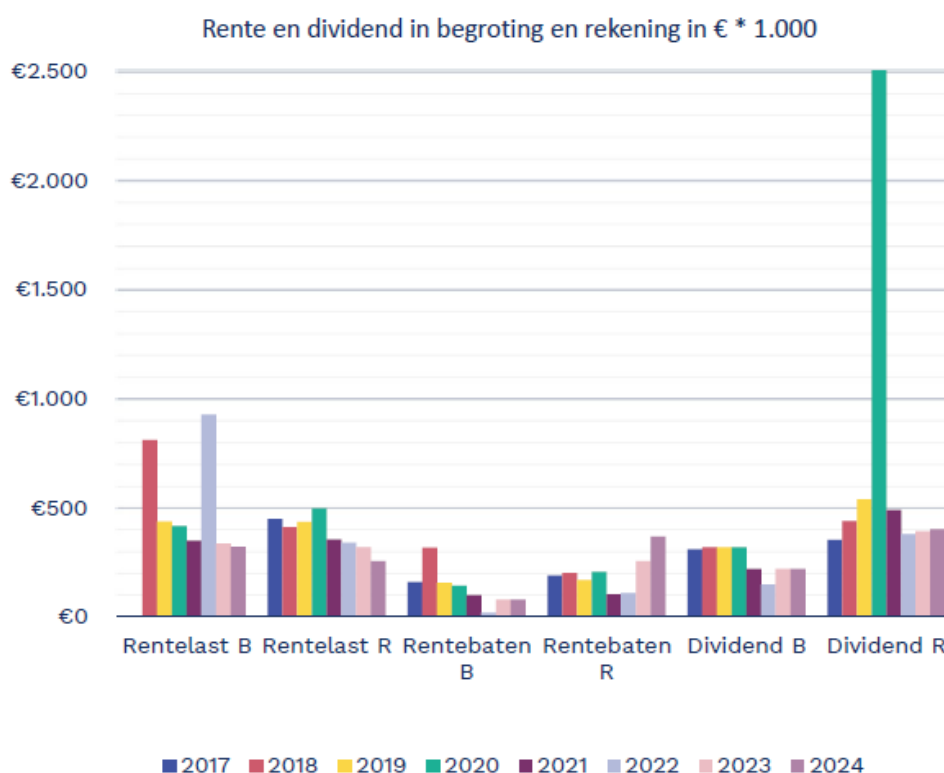
We hebben in onze gemeente ook gekeken naar de huuropbrengsten. Die opbrengsten komen van verhuur van gemeentelijke gebouwen. We zien dat er meer huuropbrengsten zijn ontvangen dan begroot. Deze meevallers zijn geconstateerd in de jaren 2017 tot en met 2019 en 2024. Hieronder zijn deze meevallers nader geduid in omvang ten opzichte van de (totale) begroting.

Meevallers huuropbrengsten 2017 t/m 2019 en 2024

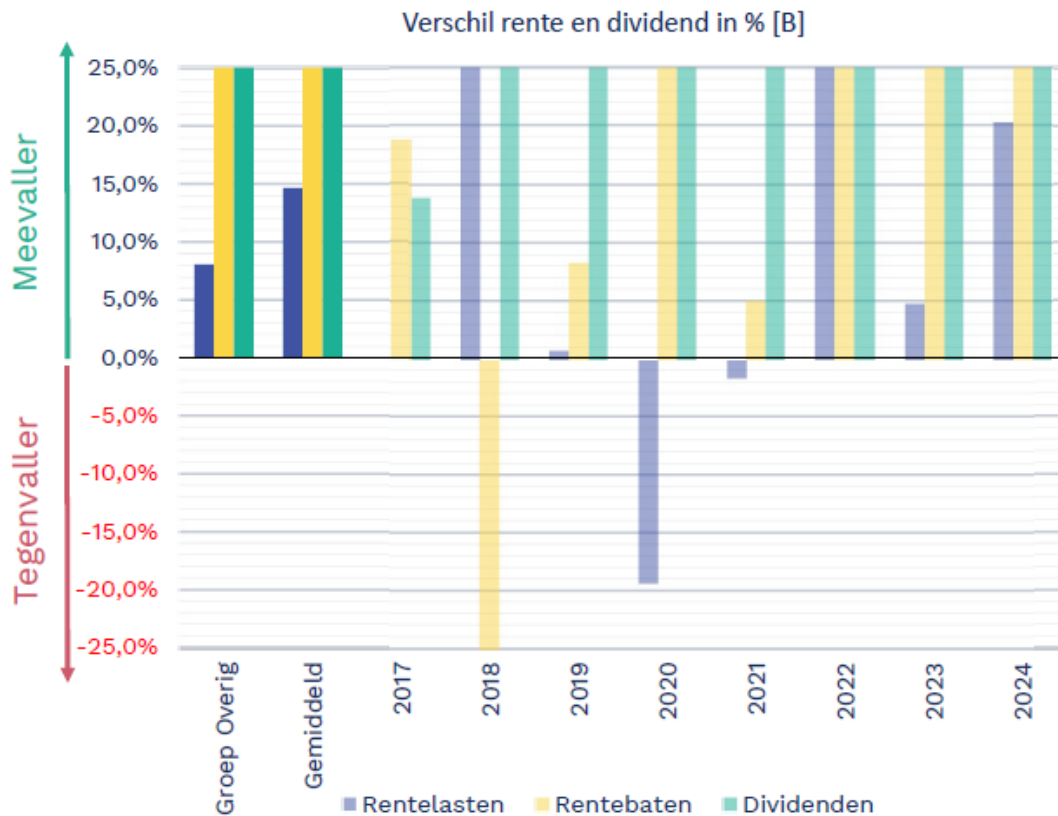
Jaar	Begroting	Rekening	% afwijking	Totale begroting na wijziging	% rekening van totale begroting
2017	551	3.427	522%	73.287	4,68%
2018	1.051	2.122	102%	81.939	2,59%
2019	1.091	2.174	99%	80.292	2,71%
2024	880	998	13%	106.586	0,94%

Rente en dividend

De inschatting van de baten uit dividenden is op voorhand vrij moeilijk omdat die afhankelijk zijn van besluiten van de aandeelhouders van de betrokken ondernemingen. Als er sprake is van een patroon van onder- of overschatting van opbrengsten kan dat aanleiding zijn om als raad vragen te stellen aan het college. Uit onderstaande figuur blijkt dat de gerealiseerde opbrengsten in de meeste jaren hoger uitvallen dan begroot. Hoewel daarmee sprake is van een structurele onderschatting van de opbrengsten, zijn de afwijkingen beperkt in relatie tot de totale omvang van de begroting. Onze gemeente Achtkarspelen had in 2020 te maken met de verkoop van aandelen in energiebedrijf Eneco, wat een bate betrof van circa 8 miljoen euro opleverde. Deze transactie is toegelicht door het college.

Waar dividenden afhankelijk zijn van besluiten van aandeelhouders, heeft het gemeentebestuur meer grip op de leningenportefeuille. Hier spelen vernieuwing van leningen, maar ook de behoefte aan extra leningen voor investeringen en de hoeveelheid kasgeld dat de gemeente heeft een rol. De rekenkamer roept in herinnering dat de rente tot 2022 sterk daalde en soms negatief was, daarna is de rente weer gestegen, maar nog steeds ruim onder 4%. Dit betekent dus dat de hogere baten in de rekening dan verwacht niet altijd vooraf ingeschat kunnen worden door de ambtelijke organisatie.

Uit bovenstaande figuur blijkt dat rentelasten regelmatig lager zijn dan verwacht en rentebaten nemen vanaf 2021 juist toe. De nog onbestede rijksmiddelen spelen hierin een belangrijke rol, naast de ontwikkeling van de marktrente.